

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI GIREIDI YA 2

Gireidi ya 2 LUAMBO LWA HAYANI Pulane ya u funza yo dovhololwaho 2021

TSUMBANDILA YA URI KHARIKHULAMU YO DZUDZANYULULWAHO YA NYAMBO KHA MUTHEO WA FHASI I SHUMISISWA HANI:

Kha vha dzhieze nzhele zwi tevhelaho:

1. Kharikhulamamu yo dzudzanyululelwa u sedzulusa tshinwi kana tshiko tsha dzikhonsephuti na zwikili.
2. Zwikili zwothe zwo andadzwa u ya nga tshifhinga tsho tiwaho.
3. Mañwalwa o vhekanywa nga ngona u ya nga dzivhege.
4. Kha Gireidi ya 2 na 3 vhege tharu dza u thoma dzi vhetshelwa thungo u fara kana u guda zwa gireidi ya murahu. Arali vha tshi vbona zwi si zwa ndeme u ita izwi, vha tea u tevhedza mañwalwa a TPKL u thoma kha themo ya 1.
5. Hu tea u vha na u tanganelana vhukati ha dzithero, nga maanqa ho sedzeswa Luambo na zwikili zwa vhutshilo kha vhege tharu dza u thoma u itela vhuṭanzi ha u bveledza zwikili lu sa gumi kana lu sa fheli.
6. Thoho dzothe dza Luambo dzi tea u tanganelana, nyito dza duvha na duvha a dzo ngo tetshelwa tshifhinga, fhedzi-ha dzi a shumiswa duvha lothe.

U vhala hu tea u tevhedza zwi tevhelaho: **Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala na u Nwala (TSHITATAMENDE TSHA PHOLISI TSHA KHARIKHULAMU**

7. **NA U LINGA (TPKL).** Hedzi khumbudzo dzo katelwa nga uri zwi vbonala hu tshi nga hu na u fhambana nyana kha kupfesesele kwa tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala na u Nwala kha TPKL.
8. Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala na u Nwala kha TPKL.
 - **Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala na u Nwala** ndi tshifhinga tsho tanganelaho tshikutu (ri nga anganyela awara) hune u Vhala ha tshigwada na u Nwala ha tshigwada ha itea kha minete ya 15 u thoma. U bva afho, ho tumanywa na zwikili zwo gudwaho kha kuitele kwa u Vhala ha tshigwada/u Nwala ha tshigwada, mushumo wa u fhaṭa ipfi na fhungo u tea u itwa (tsumbo: Foniki.) Hezwi zwi itea nga minete dza 10.
 - U bva afho, hu vhalwa nga tshigwada, na vhagudi vho dzudzwa kha zwigwada zwavho u ya nga ha vhukoni havho ha u vhala. Musi vha tshi vhala na u nwala nga tshifhinga tsho tiwaho, hu tea u vhwela mutheo wa u divha na u pfesesa zwikili zwine zwa toḁea musu hu tshi vhalwa nga vhavhili, u vhala nga eṭhe na u nwala nga eṭhe ndi zwine zwa sa katelwe kha tshifhinga tsha u vhala na u nwala tsho tiwaho.
 - Tshiko kana tshinwi tsha zwikili na ndivho u bva kha masia o fhambanaho zwi tikedza hezwi, nahone a zwo ngo ima nga zwothe.
9. Musi mushumo wa tshigwada wo fhela, tshikhala vhukati ha vhagudi zwi tea u tevhelwa.
10. Vhagudisi vha tea u dzula vha tshi khou davhidzana na vhagudisi vha gireidi dza murahu/kana dzo fhiraho (arali zwi tshi konadzea) uri hu songo vha na tshikhala tshi salaho vhukati ha muratho wa dzigireidi.

TSUMBANDILA DZA NDINGO: U LINGA HA NDIVHO YA MUTHEO/U LUGISELA NDINGO

- Hu itwa kha vhege ya 2 na 3 nga murahu ha u vula ha tshikolo kana u vhuzelela tshikoloni. Kha vha tendele vhagudi vha dzudzanyee u thoma kijasini dzavho ntswa vha sa athu thoma nga ndingo.
- U linga ha mutheo a ho ngo tea u ima nga hothe, hu tea u tanganelana na kuitele kwa u gudisa na u funza.
- Hu itwa lu si lwa fomaḁa, kanzhi nga u tou lavhelesa kana u tou amba.
- Nyito dza ndingo dzi lavhelesesa kha mañwalwa kana mushumo wa gireidi dzo fhiraho.
- Ndivho ya nyito idzi ndi u wanulusa ndivho ine vhagudi vha vha nayo u nea tsumbandila ya uri mugudisi a thome gai kha u isa phanda na kuitele kwa u gudisa na u guda.
- Mugudisi a nga tanganyisa zwikili zwa ndingo arali zwi tshi konadzea.
- Zwikili zwothe zwi tea u katelwa musu vha tshi linga, naho zwo funzwa nga nwaha wa 2020. Mugudisi a nga di tou di dzhiela tsho ya zwine a funa u ita arali a sa toḁi u linga zwikili zwothe.

NDINGO YA TSHIKOLONI

- Ndingo iyi ndi ya tshifhinga tshothe kha Mutheo wa Fhasi.
- Ndingo i nga itwa fhedzi kha zwe zwa gudiswa.
- Hu shumiswa 'The Abridged Section 4' kha ndingo dzothe.

Pulane ya u gudisa ya n̄waha 2021– Themo 1: THERO: Tshivenda HL Gireidi 3

Thoho TPKL	<p style="text-align: center;">U THETSHELESA NA U AMBA Gumoṭuku: 45 minete (3 x 15 minete) Gumofulu: Awara 1 nga vhege (4 x 15 minete)</p>						
Themo 1 Maḍuvha 45	Vhege 1 (Maḍuvha: 3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 and Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maḍuvha: 4)	Vhege 10 (Maḍuvha: 3)
<p>Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, Zwikili na Ndeme</p>	<ul style="list-style-type: none"> • U khethekanya maipfi o ḍoweleaho u ya nga mibvumo i no fana. • U wanulisa mibvumo ya ḷeḍere ḷithihi • U ḍivha maipfi a no raima mathomoni sa, bugu, bula, beba. 	<ul style="list-style-type: none"> • U fhindula mbudziso, u amba nga zwe a vhuya a ṭangana nazwo vhutshiloni sa tsumbo: mafhungo. • U thetshelesa ndaela na u ṅea phindulo dzone. • U linga ha ṅdivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> • U amba nga zwe a vhuya a ṭangana nazwo vhutshiloni sa tsumbo: mafhungo. • U thetshelesa zwiṭori na u ṅetshedza mahumbulwa awe nga ha tshiṭori. • U sielisana musi vha tshi amba. • U dovholola u tevhekana ha zwiwo nga ṅḍila kwayo kha tshiṭori. • U linga ha ṅdivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> • U thetshelesa a sa dzheni muambi haṅwani a tshi sumbedza u ṭhonifha muambi. • U amba nga zwe a vhuya a ṭangana nazwo vhutshiloni sa tsumbo: mafhungo. • U tandulula thaidzo nga maanḍa nga tshifhinga tsha Mbalo. • U thetshelesa tshiṭori nga nyanyuwo na u fhindula mbudziso dzi tshimbilelanaho na tshiṭori. • U thetshelesa ndaela dzi re na zwipiḍa zwivhili a fhindula nga ṅḍila yone. 	<ul style="list-style-type: none"> • U thetshelesa a sa dzheni muambi haṅwani a tshi sumbedza u ṭhonifha muambi. • U amba nga zwe a vhuya a ṭangana nazwo vhutshiloni sa tsumbo: mafhungo. • U tandulula thaidzo nga maanḍa nga tshifhinga tsha Mbalo. • U thetshelesa tshiṭori nga nyanyuwo na u fhindula mbudziso dzi tshimbilelanaho na tshiṭori. • U shela mulenzhe kha u rerisana, u vhudzisa na u fhindula mbudziso na u ṅetshedza mahumbulwa awe. 	<ul style="list-style-type: none"> • U thetshelesa a sa dzheni muambi haṅwani a tshi sumbedza u ṭhonifha muambi. • U amba nga zwe a vhuya a ṭangana nazwo vhutshiloni sa tsumbo: mafhungo. • U tandulula thaidzo nga maanḍa nga tshifhinga tsha Mbalo. • U thetshelesa tshiṭori nga nyanyuwo na u fhindula mbudziso dzi tshimbilelanaho na tshiṭori. • U shumisa maipfi o teaho kha maṅwalwa o fhambanaho, sa tsumbo; Maipfi o teaho u shumiswa kha garaṭa ya thambo • U ṭalutshedza tshiṭori tshi re na mathomo, vhukati na magumo. 	<ul style="list-style-type: none"> • U tandulula thaidzo nga maanḍa nga tshifhinga tsha Mbalo. • U thetshelesa tshiṭori nga nyanyuwo na u fhindula mbudziso dzi tshimbilelanaho na tshiṭori. • U shela mulenzhe kha u rerisana, u vhudzisa na u fhindula mbudziso na u ṅetshedza mahumbulwa awe. •

Thoho TPKL	<p style="text-align: center;">FONIKI Gumotuku: 5 x 15 minete nga vhege Gumofulu 5 x 15 minete nga vhege</p>						
emo 1 Maḍuvha 45	Vhege 1 (Maḍuvha: 3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 & Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maḍuvha: 4)	Vhege 10 (Maḍuvha: 3)
<p>Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, Zwikili na Ndeme</p>	<ul style="list-style-type: none"> U kuvhanganya nga zwigwada maipfi o ḍoweleaho a re na mibvumo i no fana. U wanulusa vhushaka ha mibvumo yoṭhe ya ḷeḍere ḷithihi. U ḍivha maipfi a re na pfanapheledz o dzi no fana/raimi sa tsumbo: ruma, suma, luma 	<ul style="list-style-type: none"> U wanulusa vhushaka ha mibvumo yoṭhe ya ḷeḍere ḷithihi. U fhaṭa mafhungo a tshi shumisa mibvumo i ḍivheaho. U vhalala maipfi a foniki kha mafhungo kana maṅwe maṅwalwa. U dovholola (u gudisa) themba dza maḷeḍere mavhili a tsini na tsini, sa tsumbo: sh, bv, kh, sh U linga ha nḍivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U wanulusa vhushaka ha mibvumo yoṭhe ya ḷeḍere ḷithihi. U fhaṭa mafhungo a tshi shumisa mibvumo i ḍivheaho. U vhalala maipfi a foniki kha mafhungo kana maṅwe maṅwalwa U dovholola (u gudisa) themba dza maḷeḍere mavhili a tsini na tsini, sa tsumbo: mv, bv, kh, sh U guda u peḷeṭa maipfi a 10 kha vhege a bvaho kha nyito ya foniki. U linga ha nḍivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U dovholola (u gudisa) themba dza maḷeḍere mavhili a tsini na tsini, sa tsumbo: mv, bv, kh, sh, lw, sw. U ḍivha “hw” mathomoni a ipfi, sa tsumbo: hw-ivha, hw- ala, nz. U shumisa thembamvanganyi u fhaṭa na u khethekanya maipfi sa, hw-a-la, bv-i-sa, nz. U dovholola (u gudisa) themba dza maḷeḍere mavhili a tsini na tsini, sa tsumbo: mv, bv, kh, sh, lw, sw U guda u peḷeṭa maipfi a 10 kha vhege a bvaho kha nyito ya foniki. 	<ul style="list-style-type: none"> U shumisa thembamvanganyi u fhaṭa na u khethekanya maipfi sa, hw-a-la, bv-i-sa, nz U dovholola (u gudisa) themba dza maḷeḍere mavhili a tsini na tsini, sa tsumbo: mv, bv, kh, sa mvu-la, khu-lu nz U wanulusa pfalandoṭhe mbili dzi tsini na tsini, sa tsumbo: “aa” “uu” maanga, muumo U ṭalukanya maipfi a re na pfanapheledzo dzi no fana /raimi sa tsumbo: ruma, suma, luma U guda u peḷeṭa maipfi a 10 kha vhege a bvaho kha nyito ya foniki. 	<ul style="list-style-type: none"> U wanulusa vhushaka ha mibvumo yoṭhe ya ḷeḍere lithihi. U dovholola (u gudisa) themba dza maḷeḍere mavhili a tsini na tsini, sa tsumbo: mv, bv, kh, sh, lw, nw, ny U ḍivha “hw” mathomoni a ipfi, sa tsumbo: hw-ivha, hw- ala, nz. U fhaṭa maipfi 3-4 a tshi shumisa ḷeḍere ḷithihi na maḷeḍere mavhili o funzwaho themo ino. U guda u peḷeṭa maipfi a 10 kha vhege a bvaho kha nyito ya foniki. 	<ul style="list-style-type: none"> U shumisa thembamvanganyi u fhaṭa na u khethekanya maipfi U fhaṭa maipfi 3-4 a tshi shumisa ḷeḍere ḷithihi na maḷeḍere mavhili o funzwaho themo ino.

Ṱhoho TPKL		U VHALA <i>Ndi zwa ndeme u vhala mbuno dza 7 kha tsumbandila kha siaṰari ḷa u thoma.</i>						
mo 1 Maḷuvha 45		Vhege 1 (Maḷuvha: 3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 na Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maḷuvha: 4)	Vhege 10 (Maḷuvha: 3)
Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, Zwikili na Ndeme	U vhala na vhagudi	<ul style="list-style-type: none"> U shumisa gwati kana khavara ya bugu u bvumba zwine tshiṰori tsha nga vha tshi tshi amba ngazwo. U shumisa mbudziṰhuṰhewedzi na zwifanyiso zwi re buguni u pfesesa. U fhindula mbudziṰ dzo vuleaho u fhindula zwe a vhala kha maṰwalwa. 	<ul style="list-style-type: none"> U shumisa mbudziṰhuṰhewedzi na zwifanyiso zwi re buguni u pfesesa. U fhindula mbudziṰ dzo vuleaho u fhindula zwe a vhala kha maṰwalwa. U wanulusa u tevhekana ha zwiwo kha zwe a vhala U Ṱalutshedza maṰwalwa u bva kha phosiṰa. U linga ha ndivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U shumisa mbudziṰhuṰhewedzi na zwifanyiso zwi re buguni u pfesesa. U wanulusa zwibvelezi na zwiitisi kha tshiṰori. U vhala ndaela dzo leluwaho kiḷasini. U Ṱea mahumbulwa awe nga ha maṰwalwa e a vhala. U linga ha ndivho ya mutheo 	<p>Nga u modeḷa kana u sumbedzela kha vha shumise tshiṰiratedzhi tsha minwe, hune munwe na muṰwe u imela tshiṰirathedzhi tshine muvhali a nga shumisa u vhala ipfi ḷiswa a sa ḷi ḷivhiho na Ṱhalutshedzo yaḷo.</p> <p>Mafhungo a tevhelaho a bva kha: <i>'The Teacher's Handbook': 'Teaching Reading in the Early Grades (January 2008)', Department of Education</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gunwe: U siedze ipfi, vha vhale fhungo u swika mafheleloni. 2. Munwe wa u thoma: U lavhelesa zwifanyiso na Ṱhoho. 3. Munwe wa vhuvhili: U ḷivhudzisa arali hu na zwiṰwe zwipiḷa zwa ipfi zwine vha zwi Ṱalukanya. 4. Munwe wa rinngi: Kha vha bule mubvumo wa ipfi. 5. Munwe muṰuku: Kha vha vhudzise mugudisi zwine ipfi ḷa amba zwone. 			

Thoho TPKL		U VHALA						
		U vhala ha Tshigwada: Gumoṭuku: awara 1 nga vhege minete (3 x 20) Gumofulu: awara 1 nga vhege minete (5x 15)						
Themo 1 Maḍuvha: 45		Vhege 1 (Maḍuvha:3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 na Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maḍuvha: 4)	Vhege 10 (Maḍuvha: 3)
Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuthi, Zwikili na Ndeme	U vhala a vhagudi	<ul style="list-style-type: none"> U vhala vhoṭhe nga kiḷasi u bva kha bugu khulwane ya mugudisi kana maṅwalwa o hudzwaho. U shumisa gwati kana khavara ya bugu u bvumba zwine tshiṭori tsha nga vha tshi tshi amba ngazwo. U fhindula mbudziso dzo vuleaho u fhindula zwe a vhala kha maṅwalwa. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala vhoṭhe nga kiḷasi u bva kha bugu khulwane ya mugudisi kana maṅwalwa o hudzwaho. U shumisa mbudzisoṭhuṭhu wedzi na zwifanyiso zwi re buguni u pfesesa. U fhindula mbudziso dzo vuleaho u fhindula zwe a vhala kha maṅwalwa. U wanulusa u tevhekana ha zwiwo kha zwe a vhala U linga ha ndivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U shumisa gwati kana khavara ya bugu u bvumba zwine tshiṭori tsha nga vha tshi tshi amba ngazwo. U wanulusa zwibveledzi na zwiitisi kha tshiṭori. U wanulusa mahambulwa mahulwane. U fhindula mbudziso dzo vuleaho u fhindula zwe a vhala kha maṅwalwa. U linga ha ndivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala vhoṭhe nga kiḷasi u bva kha bugu khulwane ya mugudisi kana maṅwalwa o hudzwaho. U shumisa zwine a vha a tshi khou vhona u bvumba zwine tshiṭori tsha nga vha tshi tshi amba nga hazwo: u shumisa gwati kana khavara na zwifanyiso buguni. U wanulusa zwidodombedzwa zwa ndeme kha zwe a vhala, sa tsumbo: u tevhekana ha zwiwo kha zwe a vhala U bvisela vhuḍipfi khagala nga zwe a vhala. U sedzesa kha: <ul style="list-style-type: none"> Mbonalo dza maṅwalwa. Foniki Tshiṭirathedzhi tsha u wanulusa maipfi. Tshiimo tsha Kupfesesele kwo fhambanaho. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala vhoṭhe nga kiḷasi u bva kha bugu khulwane ya mugudisi kana maṅwalwa o hudzwaho. U shumisa zwine a vha a tshi khou vhona u bvumba zwine tshiṭori tsha nga vha tshi tshi amba nga hazwo: u shumisa gwati kana khavara na zwifanyiso buguni. U wanulusa zwidodombedzwa zwa ndeme kha zwe a vhala, sa tsumbo: u tevhekana ha zwiwo kha zwe a vhala U bvisela vhuḍipfi khagala nga zwe a vhala. U sedzesa kha: <ul style="list-style-type: none"> Phatheni dza luambo. Tshiṭirathedzhi tsha u wanulusa maipfi. Tshiimo tsha Kupfesesele kwo fhambanaho 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala vhoṭhe nga kiḷasi u bva kha bugu khulwane ya mugudisi kana maṅwalwa o hudzwaho. U shumisa zwine a vha a tshi khou vhona u bvumba zwine tshiṭori tsha nga vha tshi tshi amba nga hazwo: u shumisa gwati kana khavara na zwifanyiso buguni. U sedzesa kha: <ul style="list-style-type: none"> Foniki Tshiimo tsha Kupfesesele kwo fhambanaho. 	

Thoho TPKL		U VHALA						
		U vhala ha Tshigwada: awara 2 na minete dza 30 nga vhege (2 x 15 minete nga vhege (zwigwada zwivhili duvha nga duvha) Nga eṭhe/Nga vhavhili: 3x nga vhege						
mo 1		Vhege 1 (Maḍuvha:3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 na Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maḍuvha: 4)	Vhege 10 (Maḍuvha: 3)
Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, Zwikili na Ndeme	U vhala ha tshigwada	<ul style="list-style-type: none"> U fhaṭa ḍivhaipfi ya maipfi o ḍowealeho, sa tsumbo: maipfi a no shumiseswa. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalela nṭha u bva buguni yawe nga tshifhinga tsha u vhala nga tshigwada na mugudisi. Tshigwada tshoṭhe tshi vhala tshiṭori tshi no fana. U shumisa foniki, mbudzisoṭhuṭhu wedzi, thathuvho ya mbumbo ya maipfi na maipfi o ḍowealeho musi vha tshi vhala. U ḍimonithara musi a tshi vhala. U fhaṭa ḍivhaipfi ya maipfi o ḍowealeho. U linga ha nḍivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalela nṭha u bva buguni yawe nga tshifhinga tsha u vhala nga tshigwada na mugudisi. Tshigwada tshoṭhe tshi vhala tshiṭori tshi no fana. U shumisa foniki, mbudzisoṭhuṭhu wedzi, ṭhaṭhuvho ya mbumbo ya maipfi na maipfi o ḍowealeho musi vha tshi vhala. U shumisa zwifanyiso u bva kha maṅwalw a uri a kone u pfesesa. U fhaṭa ḍivhaipfi ya maipfi o ḍowealeho U linga ha nḍivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalela ngomu na nṭha u bva buguni yawe nga tshifhinga tsha u vhala nga tshigwada na mugudisi. Tshigwada tshoṭhe tshi vhala tshiṭori tshi no fana hu tshi tevhedzwa ndaela u ya nga kuvhalele kwa tshigwada. U shumisa zwifanyiso u bva kha maṅwalwa uri a kone u pfesesa. U shumisa maipfi o ḍowealeho, foniki na mbumbo ya maipfi u ḍikhouda zwikili musi vha tshi vhala. U sumbedza u pfesesa kushumisele kwa khoma, tshivhudzisi, garukela musi vha tshi vhalela nṭha. U isa phanḍa na u fhaṭa ḍivhaipfi ya maipfi o ḍowealeho kha phurogireme ya u vhala, u vhala ha thevhekano/serisi ya u vhala na mutevhe wa maipfi o ḍowealeho. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalela ngomu na nṭha u bva buguni yawe nga tshifhinga tsha u vhala nga tshigwada na mugudisi. Tshigwada tshoṭhe tshi vhala tshiṭori tshi no fana hu tshi tevhedzwa ndaela u ya nga kuvhalele kwa tshigwada. U shumisa zwifanyiso u bva kha maṅwalwa uri a kone u pfesesa. U shumisa maipfi o ḍowealeho, foniki na mbumbo ya maipfi u ḍikhouda zwikili musi vha tshi vhala. U sumbedza u pfesesa kushumisele kwa Khoma, tshivhudzisi, garukela musi vha tshi vhalela nṭha. U isa phanḍa na u fhaṭa ḍivhaipfi ya maipfi o ḍowealeho kha phurogireme ya u vhala zwine vha zwi vhona kha vhutshilo ha vhukuma, u vhala ha thevhekano/serisi ya u vhala na mutevhe wa maipfi o ḍowealeho. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalela ngomu na nṭha u bva buguni yawe nga tshifhinga tsha u vhala nga tshigwada na mugudisi. Tshigwada tshoṭhe tshi vhala tshiṭori tshi no fana hu tshi tevhedzwa ndaela u ya nga kuvhalele kwa tshigwada. U shumisa zwifanyiso u bva kha maṅwalwa uri a kone u pfesesa. U shumisa maipfi o ḍowealeho, foniki na mbumbo ya maipfi u ḍikhouda zwikili musi vha tshi vhala. U sumbedza u pfesesa kushumisele kwa Khoma, tshivhudzisi, garukela musi vha tshi vhalela nṭha. 	
	U vhala nga eṭhe	<p>Kha nange maṅwalwa ane a a ḍivhea kana ane a lingana tshiimo tshine mugudi a vha khatsho u nga vhala e eṭhe (O leluwaho u fhira ane a shumiswa kha u vhala ha tshigwada, ane ha vha na khonadzeo ya phesente dza 95% uri mugudi a nga a ḍivha na u a humbula nga vhuronwane musi a tshi a vhala)</p> <p>U vhala nga eṭhe: bugu dzi re na zwifanyiso, garaṭa dza zwirendo, bugu dza zwiṭori u bva laiburari kana khonani ya kiḷasi ya u vhala.</p>						

Thoho TPKL	<p style="text-align: center;">U N̄WALA (U vhala ha tshigwada na nga eṭhe) Awara 1 nga vhege (3 x 20 minete)</p>						
mo 1 Maḍuvha: 45	Vhege 1 (Maḍuvha 3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 na Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maḍuvha 4)	Vhege 10 (Maḍuvha: 3)
<p>Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, Zwikili na Ndeme</p>	<ul style="list-style-type: none"> U ola zwifanyiso u ṅetshedza mahumbulwa awe nga ha zwe a vhuya a ṭangana nazwo vhutshiloni. U kona u ṅwala mafhungo awe nga eṭhe. 	<ul style="list-style-type: none"> U ola zwifanyiso u ṅetshedza mahumbulwa awe nga ha zwe a vhuya a ṭangana nazwo vhutshiloni. U kona u ṅwala mafhungo awe nga eṭhe. U shela mulenzhe kha u ṅea mahumbulwa awe na maipfi kha tshiṭori tsha kiḷasini. (U ṅwala ha tshigwada) <i>U linga ha ṅdivho ya mutheo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> U ola zwifanyiso u ṅetshedza mahumbulwa awe nga ha zwe a vhuya a ṭangana nazwo vhutshiloni. U vha na vhusiki ha u ṅwala tshiṭori a tshi shumisa mibvumo yo gudiwaho na maipfi o ḍoweleaho. U fhaṭa bannga ya maipfi awe na ṭhalusamaipfi yawe, a tshi shumisa ḷeḍere ḷa u ranga ḷa aḷifabethe u fhaṭa zwikili zwa u bveledza ṭhalusamaipfi yawe. <i>U linga ha ṅdivho ya mutheo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> U shela mulenzhe kha u ṅea mahumbulwa awe na maipfi kha tshiṭori tsha kiḷasini. (U ṅwala ha tshigwada) U ṅwala mafhungo mararu (3) awe ene muṅe a mibvumo na maipfi o ḍoweleaho e vha guda. U ṅwala mutevhe a tshi khou shumisa khoma u fhandekanya zwiteṅwa, sa tsumbo: Zwithu zwine vha ṭoḍa u renga U fhaṭa bannga ya maipfi awe na ṭhalusamaipfi yawe, a tshi shumisa ḷeḍere ḷa u ranga ḷa aḷifabethe u fhaṭa zwikili zwa u bveledza ṭhalusamaipfi yawe. 	<ul style="list-style-type: none"> U shela mulenzhe kha u ṅea mahumbulwa awe na maipfi kha tshiṭori tsha kiḷasini. (U ṅwala ha tshigwada) U ṅwala mafhungo mararu (3) a mafhungo awe ene muṅe a mibvumo na maipfi o ḍoweleaho e vha guda. U ṅwala mafhungo 2 – 4 nga ṭhoho ine ya ḍo tikedza kha khona ya kiḷasi ya u vhala. U fhaṭa bannga ya maipfi awe na ṭhalusamaipfi yawe, a tshi shumisa ḷeḍere ḷa u ranga ḷa aḷifabethe u fhaṭa zwikili zwa u bveledza ṭhalusamaipfi yawe. 	<ul style="list-style-type: none"> U shela mulenzhe kha u ṅea mahumbulwa awe na maipfi kha tshiṭori tsha kiḷasini. (U ṅwala ha tshigwada) U ṅwala mafhungo mararu (3) a mafhungo awe ene muṅe a mibvumo na maipfi o ḍoweleaho e vha guda. U ola zwifanyiso u ṅetshedza mahumbulwa awe nga ha zwe a vhuya a ṭangana nazwo vhutshiloni. U fhaṭa bannga ya maipfi awe na ṭhalusamaipfi yawe, a tshi shumisa ḷeḍere ḷa u ranga ḷa aḷifabethe u fhaṭa zwikili zwa u bveledza ṭhalusamaipfi yawe. 	<ul style="list-style-type: none"> U shela mulenzhe kha u ṅea mahumbulwa awe na maipfi kha tshiṭori tsha kiḷasini. (U ṅwala ha tshigwada) U ṅwala mafhungo mararu (3) awe ene muṅe a mibvumo yo gudiwaho, vha tshi shumisa maipfi o ḍoweleaho, ḷeḍere danzi na tshithoma.

Thoho TPKL	MUŊWALO						
	Awara 1 nga vhege (4 x 15 minete nga vhege)						
mo 1 Maḍuvha: 45	Vhege 1 (Maḍuvha: 3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 na Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maḍuvha: 4)	Vhege 10 (Maḍuvha: 3)
Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, Zwikili na Ndeme	<ul style="list-style-type: none"> U fara penisela na u vhea bugu kana bammbiri zwavhuḍi. U vhumba maḵedere maḵuku zwavhuḍi: maitele na mbumbo na tshikhala vhukati ha mitaladzi U ṅwala maipfi zwavhuḍi o sia na tshikhala vhukati ha maipfi. 	<ul style="list-style-type: none"> U fara penisela na u vhea bugu kana bammbiri zwavhuḍi. U vhumba maḵedere maḵuku zwavhuḍi: maitele na mbumbo na tshikhala vhukati ha mitaladzi. U ṅwala maipfi zwavhuḍi o sia na tshikhala vhukati ha maipfi. U linga ha ṅdivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U fara penisela na u vhea bugu kana bammbiri zwavhuḍi. U vhumba maḵedere maḵuku zwavhuḍi: maitele na mbumbo na tshikhala vhukati ha mitaladzi U ṅwala maipfi zwavhuḍi o sia na tshikhala vhukati ha maipfi. U linga ha ṅdivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U fara penisela na u vhea bugu kana bammbiri zwavhuḍi. U vhumba maḵedere maḵuku zwavhuḍi: maitele na mbumbo na tshikhala vhukati ha mitaladzi U ṅwala maipfi zwavhuḍi o sia na tshikhala vhukati ha maipfi. U kopa na u ṅwala mafhungo (2-3) kana u fhira nahone o ṅwala zwavhuḍi zwi tshi vhone. 	<ul style="list-style-type: none"> U fara penisela na u vhea bugu kana bammbiri zwavhuḍi. U vhumba maḵedere maḵuku zwavhuḍi: maitele na mbumbo na tshikhala vhukati ha mitaladzi U ṅwala maipfi zwavhuḍi o sia na tshikhala vhukati ha maipfi. U kopa na u ṅwala mafhungo (2-3) kana u fhira nahone o ṅwala zwavhuḍi zwi tshi vhone. U ṅwala a tshi shumisa zwiga zwa u vhalala: (tshithoma, khoma, tshivhudzisi, garukela) 	<ul style="list-style-type: none"> U fara penisela na u vhea bugu kana bammbiri zwavhuḍi. U vhumba maḵedere maḵuku zwavhuḍi: maitele na mbumbo na tshikhala vhukati ha mitaladzi U ṅwala maipfi zwavhuḍi o sia na tshikhala vhukati ha maipfi. U kopa na u ṅwala mafhungo (2-3) kana u fhira nahone o ṅwala zwavhuḍi zwi tshi vhone. U ṅwala a tshi shumisa zwiga zwa u vhalala: (tshithoma, khoma, tshivhudzisi, garukela) 	<ul style="list-style-type: none"> U vhumba maḵedere maḵuku zwavhuḍi: maitele na mbumbo na tshikhala vhukati ha mitaladzi U kopa na u ṅwala mafhungo (2-3) kana u fhira nahone o ṅwala zwavhuḍi zwi tshi vhone.

ṅdivho ine vha tea u vha nayo	Gireidi 1 tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, zwikili na ndeme	
Zwishumiswa (nga nḍa ha bugu dzo randelwaho) u kwatḥisedza u guda	<ul style="list-style-type: none"> Thevhekano/Serisi ya u Vhala Garaḥatai Bugu dza u shumela dza DBE Bugu Khulwane Zwifanyiso Phosiḥa 	
Ndingo kana u linga ha u guda	NDUGISELO YA NDINGO/U LINGA	<ul style="list-style-type: none"> Nyito dzi tea u lavheleswa na u lingiwa ḍuvha na ḍuvha musi hu tshi funzwa luambo. Nyito ya u linga a yo ngo tea u shumisa zwikili nga tshithihi nga tshithihi u linga, i tea u sumbedzisa vhuḥanzi ha uri vhagudi vho ṅewa tshifhinga tsha u sumbedzela zwiliki zwavho nga u tou amba/orala kana nga nyito.
SBA	NDINGO/ U LINGA THEMO 1	<ul style="list-style-type: none"> Nyito dzi tea u lavheleswa na u lingiwa ḍuvha na ḍuvha musi hu tshi funzwa luambo. Nyito ya u linga a yo ngo tea u shumisa zwikili nga tshithihi nga tshithihi u linga, i tea u sumbedzisa vhuḥanzi ha uri vhagudi vho ṅewa tshifhinga tsha u sumbedzela zwiliki zwavho nga u tou amba/orala kana nga nyito. U linga hu nga itea fhedzi arali khonseputi dzo gudiswa, nahone hu na tshifhinga tshinzi tsha uri vhagudi vha ite ṅdowendowe. U linga ha nyito dza orala dzi tea u tanganywa na dza zwikili zwa vhuḥshilo na mbalo arali zwi tshi konadzea U linga hu sa gumi ndi kuitele kwo pulanelwaho kwa u kuvhanganya, u rekhoda, u talutshedza, u shumisa na u ṅea mvelelo na mvelaphanḍa ya mugudi nga ha zwikili, ṅdivho na maime a mugudi Ndi zwa ndeme u elelwa uri nyito ya u linga inwe na inwe a yo ngo tea u sedzwa sa tshiwo tshithihi tsho iteaho kana ndingo, fhedzi i tea u tevhedza milayo ya u linga hu sa gumi tshifhinga tshoḥthe. THETSHELESA NA U AMBA U ḥalutshedza tshihori u bva mathomoni u swika magumoni.

FONIKI

- **Oraĵa na mañwalwa: U fhaĵa maipfi nga themba mbili dzi tsini na tsini** (ts, nz., mm) Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala: tshifhinga tsho tiwaho tsha u sedza kha foniki.

U VHALA

- **Oraĵa:** U vhala nga tshigwada: U shumisa maipfi o ġoweleaho na zwikili zwa u ġikhouda (silabulu, maipfi tħuħuwedzi a mañwalwa, u vhala nga u elela ha oraĵa) u vhala mañwalwa nga eħhe **(Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala)**
- **U ñwala: Bammbiri ĵa u shumela ĵa mañwalwa a tendiseaho kana a sa tendisei (Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala) Zwikili zwa kupfesesele (Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala)**
- Mbudziso
- U bvumba
- U dzudzanyanyulula: u dzudzanyulula zwiwo nga u tevhekana
- U humbulela: Mini? Ndi nga'ni? Hani?

U ÑWALA

- U ñetshedza mahumbulwa awe kiĵasini nga ha tshiĵori. (U ñwala nga tshigwada) **(Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala)**
- U ñwala mafhungo mararu a mafhungo awe ene muħe a tshi shumisa mibvumo yo gudiwaho, maipfi o ġoweleaho, maĵedere danzi na tshithoma.

MUÑWALO

- U kopa na u ñwala maipfi mapfufhi o sedzesa kha kuñwalele kwone kwa maĵedere.